

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Кликните да бисте почели унос текста.

1. Датум и орган који је именовao комисију
15. 7. 2015, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:
  1. Др Биљана Дојчиновић, ванредни професор, наука о књижевности, 1. 11. 2011, Филолошки факултет Универзитета у Београду
  2. Др Јован Попов, редовни професор, наука о књижевности, 15. 05. 2013, Филолошки факултет Универзитета у Београду.
  3. Др Станислава Бараћ, научни сарадник, наука о књижевности, 26.02. 2015. Институт за књижевност и уметност, Београд.п
  4. Кликните да бисте почели унос текста.
  5. Кликните да бисте почели унос текста.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Кликните да бисте почели унос текста.

1. Име, име једног родитеља, презиме:
Ана, Зоран, Коларић
2. Датум рођења, општина, република:
16. 04. 1980, Савски венац, Београд, Србија
3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе:
Септембар 2009, Одсек за студије рода Централноевропског универзитета у Будимпешти и одсек за студије рода на Факултету хуманистике Универзитета у Утрехту, „Gender and ethnic stereotypes in Serbian language and literature textbooks from elementary schools in the 2000s“ („Родни и етнички стереотипи у читанкама за српски језик и књижевност за основну школу у 2000-им“).
4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:
Женске студије и студије рода у Европи (интернационални двогодишњи мастер програм GEMMA, Erasmus Mundus Master in Women’s and Gender Studies in Europe)

III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

„Род, књижевност и модерност у периодици с почетка 20. века: *Жена* (1911-1914) и *The Freewoman* (1911-1912)“.

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација Ане Коларић састоји се од укупно 289 страница текста. Рад садржи следеће одељке: Увод (1-8), Концепти и метод (9-39), Женска/феминистичка штампа и студије модерне феминистичке периодике (40-83), Дора Марсден, *The Freewoman* и слободна жена (84-122), Милица Томић, *Жена* и еманципована Српкиња (123-145), Ка слободној жени: родни идентитети, сексуалност и морал (146-196), Родни идентитети и сексуална педагогија (197-219), Темељи феминистичке књижевне критике: рани радови Ребеке Вест (220-248), Негователице и „верне љубе“ у књижевним прилозима (249-270), Закључак (271-277), списак примарне (278) и секундарне литературе (278-288), као и списак интернет страница (288-289).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Кликните да бисте почели унос текста.

У првом поглављу, насловљеном *Концепти и метод* дефинисани су теоријски концепти кључни за анализу два часописа о којима је у овој дисертацији реч –*The Freewoman* (1911-1912) и *Жена* (1911-1914). Ауторка укратко, у својеврсном речнику термина важних за ову дисертацију, разматра следеће појмове: модерност, модернизација, модернизам; идентитет; пол и род; сексуалност; нација и традиција; идеологија.

Друго поглавље, *Женска/феминистичка штампа и студије модерне и феминистичке периодике* доноси преглед релевантне литературе у области студија модерне и феминистичке периодике. Описани су настанак и развој англо-америчких студија модерне периодике. Указано је на улогу и значај рада Езре Паунда који је био важан и као непосредни учесник у креирању модерних часописа, и као тумач часописне продукције и улоге часописа у друштву. У овом поглављу се показује да студије феминистичке периодике у одређеној мери представљају реакцију на паундовски схваћен модернизам, и то тако што одбацују његов елитизам и пажњу скрећу на битне везе између рода и модерности у оквиру женске и феминистичке периодичке културе. У другом делу поглавља ауторка представља проучавање периодике на српском језику, које корене вуче из седамдесетих година, када је домаћим часописима почео да се бави Институт за књижевност и уметност у Београду. Поред тога, приказане су и основне претпоставке и идеје из још необјављених студија Слободанке Пековић и Станиславе Бараћ о женској и феминистичкој периодици са чијим темама ова теза има важне додирне тачке. У овом поглављу је предочен значај који је женска штампа са почетка двадесетог века имала за женски покрет и еманципацију, а потом и за женско стваралаштво. Полазећи од основне идеје целокупног рада, да су и модерност и модернизам контекстуално условљени, ово поглавље успоставља поређење које чини и методолошку и садржинску основу овог рада.

Треће поглавље насловљено је *Дора Марсден, The Freewoman и слободна жена*. У овом поглављу разматра се однос између сифражеткиња и авангардних феминисткиња, објашњава програм часописа *The Freewoman*, као и дају подаци о уредницама, насловима и поднасловима, тиражу, цени, фреквентности и редовности излажења, сарадницама и сарадницима, те врсти текстова које је часопис објављивао. На тај начин се детаљно представља не само први од два модернистичка женска часописа који се овде разматрају, већ се постављају и основе за поглед на српски часопис *Жена*. Од изузетне је важности и то што је ово поглавље посвећено разумевању појма „слободна жена“, који је у овом случају повезан са ставовима и идејама главне уреднице, Доре Марсден.

Четврто поглавље, *Милица Томић, Жена и еманципована Српкиња*, представља друштвени, политички и културни контекст у ком се први пут јављају дебате о женском питању и еманципацији на простору јужне Угарске и Србије крајем деветнаестог и почетком двадесетог века. У поглављу су приказани први женски часописи, при чему се истиче њихова улога у захтевима за формалним образовањем али и то да су представљали средство кућног образовања. Као што је у претходном поглављу британски часопис детаљно представљен, тако и ово поглавље даје податке о уредници и редакцији, насловима и поднасловима, тиражу, фреквентности и редовности излажења, сарадницама и сарадницима, те врсти текстова које је часопис *Жена* објављивао. Захваљујући специфичној садржини часописа *Жена*, у овом поглављу анализирани су текстови који доводе у везу адекватне женске улоге, с једне, и образовање и нацију, то јест, националну идеју, с друге стране.

Пето поглавље, *Ка слободној жени: родни идентитети, сексуалност и морал*, анализира текстове у часопису *The Freewoman* у којима су обрађиване табу теме тадашњег друштва: страст, хомосексуалност, уседелиштво, проституција, животни проблеми невенчаних мајки, развод и друге.

Шесто поглавље, *Родни идентитети и сексуална педагогија*, аналогно претходном, истражује културне и педагошке дискурсе полности и сексуалности у часопису *Жена*. То су питања и проблеми везани за

брак, породицу, репродуктивно здравље и хигијену. Такође се указује на елементе сексологије и сексуалне педагогије који су преузети из других културних контекста и прилагођени новој средини.

Седмо поглавље, *Темељи феминистичке књижевне критике: рани радови Ребеке Вест*, заснива се на конкретном примеру ауторке која је своју списатељску каријеру започела у часопису *The Freewoman*. Истовремено се показује улога коју је у овом часопису имала феминистичка критика Ребеке Вест, али и сам зачетак таквог промишљања друштва и књижевности. При томе је реч о ауторки која је, упркос огромној популарности за живота, после смрти нестала из канона модернизма, што нам предочава још један проблем уобичајеног разумевања овог појма.

Осмо поглавље, *Неговатељице и „верне љубе“ у књижевним прилозима*, бави се књижевно-уметничком обрадом родних улога у часопису *Жена*. Материјал је изузетно занимљив, јер је у питању посебан историјски тренутак, те су књижевни прилози били углавном дидактички или пропагандни, или и једно и друго.

У закључку докторске дисертације компаративно се свде резултати претходних поглавља. С обзиром на то да је реч о два веома различита геополитичка контекста, анализа часописа *The Freewoman* и *Жена* јасно показује у којој мери је тај аспект одлучујући за значење појмова модерности и модернизма и потврђује почетну тезу рада. Док је енглески часопис покренут као пројекат снажне и независне жене која је око себе окупљала сличне сараднице - слободне, заправо, интелектуално независне жене, контекст у ком настаје српски часопис битно је другачији, те је и поимање женске слободе и еманципације пре свега свега колективистичко. Отуда овај рад у целини показује да за правилно разумевање појмова модерности и модернизма треба увек имати у виду историјске и геополитичке услове културе о којој је реч.

Иза *Закључка* следи библиографија која се састоји од примарних и секундарних извора, као и извора са интернета.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

„Жена, домаћица, мајка. Од те три речи зависи цео свет”: анализа часописа *Жена* (1911-1921), у *Књиженство*, часопис за студије књижевности, рода и културе, година I, број 1, 2011.

УДК 82

ISSN 2217-7809 (Онлајн)

<http://www.knjizenstvo.rs/magazine.php?text=2>

„’Сви смо ми људи једнаки, а што је неко мало црњи, а неко мало белји, не мења ствар’: сексуална педагогија у Србији на крају 19. и почетку 20. века“, у *Књиженство*, часопис за студије књижевности, рода и културе, година II, број 2, 2012.

УДК 82

ISSN 2217-7809 (Онлајн)

<http://www.knjizenstvo.rs/magazine.php?text=44>

„Што нисам мушко?!”: представе о вези између жене и нације у часопису *Жена* у ратним и поратним годинама (1911-1921)“, у *Књиженство*, часопис за студије књижевности, рода и културе, година III, број 3, 2013.

УДК 82

ISSN 2217-7809 (Онлајн)

<http://www.knjizenstvo.rs/magazine.php?text=88>

„(Раз)говор о књижевности и феминизму: ране критике Ребеке Вест (1911-1912)“, у *Књиженство*, часопис за студије књижевности, рода и културе, година IV, број 4, 2014.

УДК 82

ISSN 2217-7809 (Онлајн)

<http://www.knjizenstvo.rs/magazine.php?text=132>

У истом периоду колегиница Коларић објавила је неколико радова на тему положаја студија (компаративне) књижевности и студија културе у систему високог образовања:

У₃
напомену:

„Pedagogija i odgovornost: razmišljanja o nastavi književnosti“, u tematskom broju časopisa *Reč*, časopis za književnost i kulturu, i društvena pitanja, broj 83, 2013, str. 93-107. (Dostupno i na

internet strani: <http://www.fabrikaknjiga.co.rs/wp-content/uploads/2013/03/7.-PEDAGOGIJA-I-ODGOVORNOST.pdf>)

„Између консензуса и конфликта: неколико теза Цералда Графа о студијама књижевности“, *Књижевна историја*, 2014, бр. 153, 645-652. (Доступно и на интернет страни: <http://knjizevnaistorija.rs/arhiva.php>)

Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У првом поглављу „Концепти и метод“ дефинисани су главни појмови и изложене главне претпоставке критичке анализе дискурса, метода који је коришћен у анализи два часописа.

У поглављу „Женска/феминистичка штампа и студије модерне и феминистичке периодике“ представљена је релевантна литература у области студија модерне и феминистичке периодике, а у средишту тог прегледа јесу питања везана за род и модерност, како у ширем европском тако и у српском контексту.

У поглављу „Дора Марсден, *The Freewoman* и слободна жена“ представљен је један од најзначајнијих часописа који су се појавили на почетку 20. века у Британији. Поглавље такође одговара на питање од изузетног значаја за све модерне културе, а то је – шта чини слободну жену? Са појачаним интересовањем за унутарњи живот жена тесно је повезано и уверење саме Доре Марсден и неких њених сарадница да се слобода стиче пре свега „изнутра“, што значи да је у овом случају реч о индивидуалистичком приступу.

У поглављу „Милица Томић, *Жена* и еманципована Српкиња“ описан је друштвени, политички и културни контекст у ком су се први пут јавиле дебате о женском питању и еманципацији на простору јужне Угарске и Србије крајем деветнаестог и почетком двадесетог века. Указано је на везу између животне и интелектуалне биографије Милице Томић и истакнуто да се еманципација за коју се она борила односила пре свега на образовање жена, а оправдавана је националним интересом. Међутим, и поред свих ограничења и контрадикторности (пре свега, својеврсне подршке патријархату), часопис *Жена* је ипак представљао важан корак у борби за женску еманципацију.

У поглављу „Ка слободној жени: родни идентитети, сексуалност и морал“, анализирани су неке важне теме којима су се бавиле феминисткиње, сексуални реформатори и сексуални радикалисти у Великој Британији почетком двадесетог века. Анализа је показала да часопис *The Freewoman* представља важно место за теоретизацију и формирање нових модела секса, сексуалности и сексуалног морала на почетку двадесетог века.

У поглављу „Родни идентитети и сексуална педагогија“ представљени су културни и педагошки дискурси полности и сексуалности. У овом поглављу реч је о својеврсној оновременој апропријацији знања, као и његовој контекстуализацији и модификацији. Анализирани примери потврђују да је тадашња српска интелектуална јавност преко текстова о сексуалним и родним идентитетима и њима условљеним обрасцима понашања учествовала у стварању пожељног националног и културног идентитета.

У поглављу „Темељи феминистичке књижевне критике: рани радови Ребеке Вест“ показано је да је књижевна критика Ребеке Вест у часопису *The Freewoman* била ангажована критика. *Независна жена* којом се часопис бавио из различитих угла била је такође у фокусу њених приказа. Анализа њених књижевних критика показује да је Ребека Вест била свесна да говори о књижевности значи разговарати о идејама, као и да феминистичка књижевна критика може (и треба) да има трансформативну улогу.

У поглављу „Неговатељице и 'верне љубе' у књижевним прилозима“ анализирани су родни обрасци и модели понашања у књижевним прилозима (у најширем смислу те речи) који су објављивани у часопису *Жена* за време балканских ратова и по завршетку Првог светског рата. У ратном периоду издвојиле су се три женске улоге – идеализована жена, болничарка и „делија девојка“, а функција књижевних прилога била је дидактична и пропагандна. У ратном периоду жене су стекле право на равноправно чланство у политичкој заједници тако што су прихватиле улоге које им је та заједница доделила. Чињеница да су у том периоду обављале мушке послове омогућили су женама да захтевају политичку равноправност у послератном периоду. После 1918. године, уместо као мајке, домаћице или „Српкиње“, жене наступају пре свега као дискриминисане и обесправљене. У закључку овог поглавља увиђамо важан заокрет женске улоге до ког је дошло после Првог светског рата – заокрет од мајки и учитељица нације ка феминисткињама.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА
НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Овај рад има у фокусу развој два женска часописа у различитим срединама, што значи да за испитивање хипотезе о контекстуалној условљености модерности и модернизма, као и опажања ових феномена, ауторка користи појаву и развој женске периодике. Отуда се, у даљем истраживању ових тема, усредсређује на теме женског идентитета, сексуалности и родних улога у култури, књижевним прилозима и критици. У истраживању је примењен интердисциплинарни приступ – комбинација историјског, културолошког, књижевног, метакритичког приступа. Посебно је за разумевање везе између рода и модерности важан низ појмова из феминистичке теорије и књижевне критике, студија (феминистичке) периодике, студија рода, студија културе и критичке анализе дискурса.

У сваком појединачном поглављу, као и у целини рада, ауторка Ана Коларић показује способност издвајања карактеристичних елемената одређеног проблема. Конкретно, овде је реч о модерности и модернизму преломљеним кроз призму женског образовања, еманципације, друштвеног статуса уопште, као и о часописима који су промене у статусу жена представљали и истовремено на њих утицали. У тако слојевитој тематици подвучени су и анализирани они елементи који јасно предочавају промену друштвених и културних парадигми, те степен у ком су те промене могле да се одиграју. Осим тога, почев од првог поглавља и закључно са осмим, у овом раду се представља, анализира и користи постојећа научна терминологија и литература о свим наведеним проблемима. Отуда је библиографија у раду Ане Коларић једно од чворишта на којима се показује вишедимензионалност проблема ком је приступила – пре свега виђења и разумевања модерности и модернизма.

Кандидаткиња показује продубљено познавање материје, способност компаративног проучавања и теоретизације, умеће издвајања битних елемената, те ванредну писменост и лакоћу изражавања. Овом докторском тезом Ана Коларић доприноси једнако истраживањима опште историје модернизма, српске књижевне историје, теорије и историје развоја женских часописа, као и истраживањима развоја модернизма на српском језику, феминистичке теорије и истраживањима женске књижевности (књиженства), те периодике уопште. Речју, докторска дисертација Ане Коларић представља иновативно конципиран и прегледно написан текст који има пионирску улогу у истраживањима у већини овде набројаних области.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

МА Ана Коларић својом дисертацијом је испунила захтеве докторског рада и може да приступи његовој усменој одбрани.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Проф. др Биљана Дојчиновић
2. Проф. др Јован Попов
3. Др Станислава Бараћ
- 4.

5.